

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα ΠΠ

Αρχαίο Ελληνικό Δράμα: Ευριπίδης (Φροντιστήριο)

Ενότητα: 3. Γραμματικός και συντακτικός σχολιασμός στίχων 96-147

Καράμπελας Σωτήριος

Τμήμα Φιλολογίας

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

1. Σκοποί ενότητας.....	4
2. Περιεχόμενα ενότητας	4
3. Αρχαίο κείμενο – στίχοι 96-147	6
4. Γραμματικός σχολιασμός των υπογραμμισμένων όρων	6
5. Συντακτικός σχολιασμός των λέξεων που σημειώνονται με έντονα στοιχεία.....	8
6. Σύνομες ερμηνευτικές ερωτήσεις	8
7. Ενδεικτική βιβλιογραφία	9

1. Σκοποί ενότητας

Κατανόηση των γραμματικών και συντακτικών ιδιοτεροτήτων των στίχων 96-147 της *Μήδειας*, καθώς και βασικών σημείων για την πραγματολογική ερμηνεία του κειμένου.

2. Περιεχόμενα ενότητας

Η ενότητα περιλαμβάνει γραμματικούς και συντακτικούς χαρακτηρισμούς συγκεκριμένων λέξεων ή φράσεων των στίχων 96-147, καθώς και σύντομες ερωταπαντήσεις με σκοπό την κατανόησή τους.

3. Αρχαίο κείμενο – στίχοι 96-147

ΜΗΔΕΙΑ <ἐνδοθεν>

ἰὼ,

δύστανος ἐγὼ μελέα τε πόνων,

ἰὼ μοί μοι, πῶς ἂν ὀλοίμαν;

Τρ. τόδ' ἐκεῖνο, φίλοι παῖδες· μήτηρ

κινεῖ κραδίαν, κινεῖ δὲ χόλον.

σπεύσατε θᾶσσον δώματος εἴσω (100)

καὶ μὴ πελάσητ' ὄμματος ἐγγύς,

μηδὲ προσέλθητ', ἀλλὰ φυλάσσεσθ'

ἄγριον ἦθος στυγεράν τε φύσιν

φρενὸς αὐθάδους.—

ἴτε νῦν, χωρεῖθ' ὡς τάχος εἴσω.— (105)

δηλον δ' ἀρχῆς ἐξαιρόμενον

νέφος οἰμωγῆς ὡς τάχ' ἀνάψει

μείζονι θυμῷ· τί ποτ' ἐργάσεται

μεγαλόσπλαγχνος δυσκατάπαυστος

ψυχὴ δηχθεῖσα κακοῖσιν; (110)

Μη. αἰαί,

ἔπαθον τλάμων ἔπαθον μεγάλων

ἄξι' ὄδυρμῶν· ὦ κατάρatoi

παῖδες ὄλοισθε στυγεράς ματρὸς

σὺν πατρί, καὶ πᾶς δόμος ἔρροι.

Τρ. ἰὼ μοί μοι, ἰὼ τλήμων. (115)

τί δέ σοι παῖδες πατρὸς ἀμπλακίας

μετέχουσι; τί τοῦσδ' ἔχθεις; οἴμοι,

τέκνα, **μὴ τι** πάθηθ' ὡς ὑπεραλγῶ.

δεινὰ τυράννων λήματα καὶ πως

ὀλίγ' ἀρχόμενοι, πολλὰ κρατοῦντες (120)

χαλεπῶς ὀργὰς μεταβάλλουσιν.

τὸ γὰρ εἰθίσθαι ζῆν ἐπ' ἴσοισιν

κρεῖσσον· ἐμοὶ γοῦν ἐν μὴ μεγάλοις

ὄχυρῶς γ' εἴη καταγηράσκειν.

τῶν γὰρ μετρίων πρῶτα μὲν εἶπεῖν (125)

τοῦνομα νικᾷ, χρῆσθαι τε μακρῶ

λῶστα βροτοῖσιν· τὰ δ' ὑπερβάλλοντ'

οὐδένα **καιρὸν** δύναται θνητοῖς·

μείζους δ' ἄτας, ὅταν ὀργισθῆ

δαίμων οἴκοις, ἀπέδωκεν. (130)

ΧΟΡΟΣ (ΠΑΡΟΔΟΣ)

ἔκλυον φωνάν, ἔκλυον δὲ βοᾶν

τᾶς δυστάνου Κολχίδος, οὐδέ πω

ἦπιος· ἀλλ' ὦ γηραιά,

λέξον· ἀμφιπύλου γὰρ **ἔσω μελάθρου** γόνον

ἔκλυον· οὐδὲ συνήδομαι, ὦ γύναι,

ἄλγεσιν δώματος·

ἐπεὶ μοι φιλία κέκραται.

Τρ. οὐκ εἰσὶ δόμοι· φροῦδα τάδ' ἤδη.

τὸν μὲν γὰρ ἔχει λέκτρα τυράννων, (140)

ἢ δ' ἐν θαλάμοις τήκει βιοτὴν

δέσποينا, φίλων οὐδενὸς οὐδὲν

παραθαλαπομένη φρένα μύθοις.

Μη. αἰαῖ·

διὰ μου κεφαλᾶς φλῶξ οὐρανία

βαίη· τί δέ μοι ζῆν ἔτι κέρδος;

φεῦ φεῦ· θανάτῳ καταλυσάιμαν

βιοτὰν στυγεράν προλιποῦσα.

4. Γραμματικός σχολιασμός των υπογραμμισμένων ὀρων

1. **δύστανος**: ονομαστική ενικού θηλυκού γένους του επιθ. *ὄ/ ἡ δύστανος*, -ον = δύστυχος
2. **μελέα**: ονομαστική ενικού θηλυκού γένους του επιθ. *μέλεος*, -α, -ον = δυστυχής
3. **ὀλοΐμαν**: (δωρ. τύπος) α' ενικό πρόσωπο ευκτικής αορίστου β' μέσης φωνής του ρ. *ὄλλυμι/ ὀλλύω* = χάνομαι, πεθαίνω
4. **σπεύσατε**: β' πληθυντικό πρόσωπο προστακτικής αορίστου ενεργητικής φωνής του ρ. *σπεύδω* = βιάζομαι, προχωρώ γρήγορα
5. **θᾶσσον**: χρονικό επίρρημα συγκριτικού βαθμοῦ (*ταχέως, θᾶσσον, τάχιστα*) = γρηγορότερα
6. **πελάσητ(ε)**: β' πληθυντικό πρόσωπο υποτακτικής αορίστου ενεργητικής φωνής του ρ. *πελάζω* = πλησιάζω
7. **στυγεράν**: αιτιατική ενικού θηλυκού γένους του επιθ. *στυγερός*, -ά, -όν = μισητός
8. **αὐθάδους**: γενική ενικού θηλυκού γένους του επιθ. *ὄ/ ἡ αὐθάδης, τὸ αὐθαδες* = ισχυρογνώμων, πεισματάρης
9. **χωρεῖτε**: β' πληθυντικό πρόσωπο προστακτικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρ. *χωρέω*, -ῶ = προχωρώ, βαδίζω
10. **ἐξαιρόμενον**: ονομαστική ενικού ουδετέρου γένους της μετοχής ενεστώτα μέσης φωνής του ρ. *ἐξάιρω* = υψώνω, εγείρω
11. **οἴμωγῆς**: γενική ενικού θηλυκού γένους του ουσιαστικού *οἴμωγῆ*, -ῆς = θρήνος που εκφέρεται μεγαλόφωνα
12. **ἀνάψει**: γ' ενικό πρόσωπο οριστικής μέλλοντα ενεργητικής φωνής του ρ. *ἀνάπτω* = συνδέω, προσάπτω
13. **μεγαλόσπλαγχνος**: ονομαστική ενικού θηλυκού γένους του επιθ. *ὄ/ ἡ μεγαλόσπλαγχνος*, -ον = υπερήφανος
14. **δυσκατάπαιστος**: ονομαστική ενικού θηλυκού γένους του επιθ. *ὄ/ ἡ δυσκατάπαιστος*, -ον = απτόητος, δύσκολος να καμφθεί
15. **δηχθεῖσα**: ονομαστική ενικού θηλυκού γένους της μετοχής αορίστου παθητικής φωνής του ρ. *δάκνω* = στενοχωρώ, πικραίνω, πληγώνω (μεταφορικά)
16. **τλάμων**: (δωρικός τύπος αντί *τλήμων*) ονομαστική ενικού θηλυκού γένους του επιθ. *ὄ/ ἡ τλάμων*, -ον = δυστυχής

17. **ὄδυρμῶν**: γενική πληθυντικού αρσενικού γένους του ουσ. *ὄδυρμός*, -οῦ = θρήνος
18. **ὄλοισθε**: β' πληθυντικό πρόσωπο ευκτικής αορίστου β' μέσης φωνής του ρ. *ὄλλυμι/ ὄλλύω* = καταστρέφω, σκοτώνω
19. **στυγεράς**: γενική ενικού θηλυκού γένους του επίθ. *στυγερός*, -ά, -όν = μισητός
20. **ματρός**: (δωρικός τύπος αντί *μητρός*) γενική ενικού θηλυκού γένους του ουσ. *μήτηρ*, *μητρός* = μητέρα
21. **ἔρροι**: γ' ενικό πρόσωπο ευκτικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρ. *ἔρρω* = σέρνομαι/ καταστρέφομαι, χάνομαι (μεταφορικά)
22. **ἀμπλακίας**: γενική ενικού θηλυκού γένους του ουσ. *ἀμπλακία*, -ας = σφάλμα, αδίκημα
23. **πάθητε**: β' πληθυντικό πρόσωπο υποτακτικής αορίστου ενεργητικής φωνής του ρ. *πάσχω* = παθαίνω
24. **ἔχθεις**: β' ενικό πρόσωπο οριστικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρ. *ἔχθω* = μισώ
25. **λήματα**: ονομαστική πληθυντικού ουδετέρου γένους του ουσ. *λήμα*, -τος = θέληση, επιθυμία, απόφαση
26. **εἰθίσθαι**: απαρέμφατο παρακειμένου μέσης φωνής του ρ. *εἰθίζω* = συνηθίζω
καποιον σε κάτι
27. **ὄχυρῶς**: επίρρημα τρόπου = σταθερά, ισχυρά
28. **ἄτας**: αιτιατική πληθυντικού θηλυκού γένους του ουσ. *ἄτη*, -ης = όλεθρος, καταστροφή
29. **ἀπέδωκεν**: γ' ενικό πρόσωπο οριστικής αορίστου ενεργητικής φωνής του ρ. *ἀποδίδωμι* = παραδίδω, αποδίδω, προξενώ
30. **ἤπιος**: ονομαστική ενικού αρσενικού γένους του επίθ. *ἤπιος*, *ἤπια*, *ἤπιον* = ήρεμος, ήσυχος
31. **ἀμφίπυλου**: γενική ενικού ουδετέρου γένους του επίθ. *ὁ/ ἡ ἀμφίπυλος*, -ον = με δύο εισόδους
32. **συνήδομαι**: α' ενικό πρόσωπο οριστικής ενεστώτα μέσης φωνής του ρ. *συνήδομαι* = χαίρομαι για κάτι
33. **κέκραται**: γ' ενικό πρόσωπο οριστικής παρακειμένου μέσης φωνής του ρ. *κεράννυμι/ κεραννύω* = ανακατεύω
34. **φροῦδα**: ονομαστική πληθυντικού ουδετέρου γένους του επιθέτου *φροῦδος*, -η, -ον = χαμένος
35. **τήκει**: γ' ενικό πρόσωπο οριστικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρ. *τήκω* = λιώνω
36. **βιοτήν**: αιτιατική ενικού θηλυκού γένους του ουσ. *βιοτή*, -ῆς = ζωή, βίος
37. **παραθαλπομένη**: ονομαστική ενικού θηλυκού γένους της μετοχής ενεστώτα μέσης φωνής του ρ. *παραθάλλω* = δίνω κουράγιο, εγκαρδιώνω
38. **κεφαλάς**: (δωρικός τύπος αντί *κεφαλῆς*) γενική ενικού θηλυκού γένους του ουσ. *κεφαλή*, -ῆς = κεφάλο
39. **φλόξ**: ονομαστική ενικού θηλυκού γένους του ουσ. *φλόξ*, *φλογός* = φλόγα
40. **βαίην**: γ' ενικό πρόσωπο ευκτικής αορίστου β' ενεργητικής φωνής του ρ. *βαίνω* = περνώ
41. **καταλυσαιμάν**: (δωρικός τύπος αντί *καταλυσαιμην*) α' ενικό πρόσωπο ευκτικής αορίστου μέσης φωνής του ρ. *καταλύω* = τελειώνω, εξαντλώ

5. ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΣ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ ΠΟΥ ΣΗΜΕΙΩΝΟΝΤΑΙ ΜΕ ΕΝΤΟΝΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. **πόνων**: γενική της αιτίας εξαρτώμενη από το επίθετο *μελέα*
2. **δώματος εἴσω**: εμπρόθετος προσδιορισμός του τόπου
3. **ὄμματος ἐγγύς**: εμπρόθετος προσδιορισμός του τόπου
4. **δήλον (ἐστί)**: απρόσωπη έκφραση
5. **ἀρχῆς ἐξαιρόμενον νέφος οἰμωγῆς ὡς τάχ' ἀνάψει μείζονι θυμῷ**: δευτερεύουσα ειδική πρόταση που λειτουργεί ως υποκείμενο της απρόσωπης έκφρασης *δήλον (ἐστί)*
6. **νέφος**: υποκείμενο του ρήματος *ἀνάψει*
7. **ἐξαιρόμενον**: επιθετική μετοχή ως επιθετικός προσδιορισμός στο ουσιαστικό *νέφος*
8. **οἰμωγῆς**: γενική του περιεχομένου που προσδιορίζει το ουσ. *νέφος*
9. **θυμῷ**: δοτική του τρόπου εξαρτώμενη από το ρ. *ἀνάψει*
10. **μείζονι**: επιθετικός προσδιορισμός στην δοτική *θυμῷ*
11. **ἀρχῆς**: γενική του χρόνου που προσδιορίζει την μετοχή *ἐξαιρόμενον*
12. **ψυχῆ**: υποκείμενο του ρήματος *ἐργάζεται* / υποκείμενο της μετοχής *δηχθεῖσα*
13. **ματρός**: γενική της καταγωγῆς εξαρτώμενη από το ουσιαστικό *παῖδες*
14. **τί**: αιτιατική της αιτίας
15. **σοι**: δοτική της αναφοράς εξαρτώμενη από το ρήμα *μετέχουσι*
16. **μὴ τί πάθηθ'**: ενδοιαστική πρόταση ως αντικείμενο στο ρ. *ὑπεραλγῶ*
17. **δεινά**: κατηγορούμενο του υποκειμένου (*λήματα*) του εννοούμενου ρ. *ἐστί*
18. **ὀλίγ(α)**: σύστοιχο αντικείμενο εξαρτώμενο από την μετοχή *ἀρχόμενοι*
19. **καταγηράσκειν**: τελικό απαρέμφατο ως υποκείμενο του απρόσωπου ρήματος *εἴη*
20. **καιρόν**: αντικείμενο του ρήματος *δύναται*
21. **ἔσω μελάθρου**: εμπρόθετος προσδιορισμός του τόπου
22. **φίλων**: γενική διαιρετική εξαρτώμενη από την γενική *οὐδενός*
23. **οὐδενός**: γενική υποκειμενική εξαρτώμενη από την δοτική *μύθοις*
24. **μύθοις**: δοτική του μέσου που προσδιορίζει την μετοχή *παραθαλαπομένη*

6. Σύντομες ερμηνευτικές ερωτήσεις

1. Σε τί συντελούν οι κραυγές και τα λόγια της Μήδειας (στ. 96-97);
Με τον θρήνο της Μήδειας στους στίχους αυτούς επαληθεύονται όσα η τροφός εξέθεσε στον μονόλογό της και έτσι η αγωνία για την εξέλιξη της υπόθεσης αυξάνεται.
2. Πώς περιγράφονται οι τύραννοι (στ. 119-121);
Σύμφωνα με την τροφό, οι *τύραννοι* δύσκολα αλλάζουν ξεπερνούν τον θυμό τους, παρότι έχουν το πλεονέκτημα να δίνουν κυρίως διαταγές, παρά να λαμβάνουν.
3. Τί εύχεται η τροφός (στ. 123-124); Ποιές ιδεολογικές αρχές πρεσβεύει;

Ευχή της τροφού είναι να ολοκληρώσει την ζωή της ζώντας σε συνθήκες που δεν φέρουν το στοιχείο της υπερβολής, αλλά υπόσχονται ευτυχία με διάρκεια και όχι εξαρτώμενη από την φευγαλέα εξουσία. Η άποψή της θυμίζει τις αντίστοιχες αντιλήψεις που εκφράστηκαν από τον Αρχίλοχο και από τον Σόλωνα στην συνομιλία του με τον Κροίσο (Ηρόδοτος).

4. Πώς δικαιολογεί ο χορός την έλευσή του;

Με τα πρώτα του λόγια ο χορός εξηγεί ότι παρουσιάζεται, επειδή άκουσε τις φωνές της Μήδειας και ένωσε οίκτο για αυτήν λόγω της φιλικής σχέσης που συνδέει τα μέλη του με αυτήν.

5. Τί εύχεται η Μήδεια (στ. 146-147);

Με ποιητικό τρόπο η Μήδεια εύχεται δύο φορές να πεθάνει και μάλιστα χτυπημένη από κεραυνό (*φλόξ ούρανία*).

7. Ενδεικτική βιβλιογραφία

Liddell, H. G. – R. A. Scott – H. S. Jones, *A Greek- English lexicon*. Oxford, Oxford University Press 1996

Mastrorade, D. J., *Ευριπίδου Μήδεια*. Μετάφραση Δ. Γιωτοπούλου, επιμέλεια μετάφρασης Μ. Χριστόπουλος. Αθήνα, Πατάκης 2006.

Page, D. L., *Ευριπίδη Μήδεια*. Μετάφραση Γ. Γιατρομανωλάκης. Αθήνα, Καρδαμίτσα 1990.

Στεφανόπουλος, Κ. Θ., *Ευριπίδης. Μήδεια*. (μετάφραση). Αθήνα, Κίχλη 2012.